

מירון דנן

החיבור: קווים לדמותו של משוטט נואש במרחב העירוני: מאיר ליפשיץ, גיבור "סוף דבר" ליעקב שבתאי.

תקציר

החיבור המוצג מסתמך על העובדה כי דמות המשוטט (*Flâneur*), דמות פולימורפית בת המאה הי"ט, התמידה חרף יכולותיה המגוונות וחמקמקותה, לשמר את יכולותיה לייצג בצורה משכנעת אישיות היברידיית הנעה בין הליכה בטלה, צפייה פסיבית אך אמינה על הפסיפס הפיזי והאנושי שסבב אותה ועד לדמות מורכבת שהשכיחה להתאים עצמה להקשרים התרבותיים שנוצרו במאה העשרים, להפוך לסימבול ספרותי של אליאנציה ובדידות, וכלי ביקורתי על פרצופה החברתי של בירת צרפת.

לימוד אמירתו של המשוטט היא מעין פנוראמה וניסיון ללכוד את מאפייניו החברתיים של המטרופולין ולהפוך את הידע שנצבר לזמין לכל. תהיות המשוטט מהי קינטיקה עירונית על שלל ביטוייה הפנומנולוגיים, תהווה מקרה בוחן מהי תופעת השיטוט ומהן משמעויותיה. מאיר ליפשיץ, המשוטט אצל "סוף דבר" ליעקב שבתאי, הבסיס לקורפוס עבודה זו, יידרש לחקירה ולכינון עמדה ביקורתית נוספת על אדם המתנער כמעט מכל מאפיין חברתי ונמנע מכל רצון להיות נציגה של המודרנה. התזה תתהה מהם דרכיו של המשוטט השבתאי לקרוא את עירו והאם וכיצד פרקטיקות השיטוט תהיינה מסוגלות לייצר דמות עירונית *per se* הרגישה דיה לבטא

ביקורתית מהם ביטוייו המרחביים-עיתיים של הסצנריו העירוני אותו הוא מנסה לתאר.

התהייה אודות דרכי הייצוג של מקומות בספרות חייבת ליטול בחשבון בנוסף לפרמטרים כלליים כמו מאפייני תרבות, ביטויים אידיאולוגיים, היסטוריה וכו' את הדרך בה בני אדם מייחסים משמעויות למקומות. מחקר גיאוגרפי-ספרותי ישמש ככלי פענוח ופרשנות של עמדת הפרט בהתייחס למקומות ולתהליכים החברתיים הנקשרים הימנו. הדיון עשוי לחשוף מקומות חדשים ואינטראקציות בין מקומות וסוגים שונים של חוויות הנקשרות לכוריאוגרפיה העירונית: אנומיה מול התקבלות, בריאות מול חולי נפשי, ועוד.

מספר שאלות נשאלו במרוצת המחקר: האם המרחב הספרותי עשוי לשקף באופן מהימן דיו הצלחה או חוסר יכולת לבנות סט של קואורדינטות עבור מקומות בהם ניתן יהיה לכוון תחושת מקום, האם מקומות אלו נדיפים מספיק כדי להיעלם ולתת מקום למקומות אחרים, הכל כפונקציה של מצב רוחו של האינדיבידואל והמאמצים האנרגטיים לשמרם.

בהתבסס על התובנות דלעיל, נמליץ על מתודה בה הדיון הטקסטואלי של העיר בכלל, תל-אביב במקרה שלנו בפרט, מתודה בה המרחב מתמייך טיפולוגית לשלוש שכבות מתודיות: מרחב פראגמטי שהוא ביטוי של המרחב הפיזי, שכבה קרטזית של הגיאוגרפיה הפיסית או המרחב הנתפס באמצעות החושים בפועל. שכבה קיומית בוחנת את קידוד הקשרים ההתנהגותיים המשקפים את עולמו הרגשי של האינדיבידואל, אך לא רק, למשל רגשות של אימה או דחייה, ומרחב פנטסטי (דמיוני) המתפקד יותר כפלטפורמה בה באות לידי ביטוי ריאקציות שונות לעובדת

חוסר התממשות של שאיפות ואלו דרות תחת כפיפה אחת עם משאלות מעשיות שנועדו להתמודד עם עובדות חיים של אי הכרה באובדן למשל, בריחה מהמציאות גרידא וכו'.

מבין הממצאים שעלו במהלך המחקר היתה עובדת חשיפתו של מודל חדש השונה מהמודלים של בנימין ובאומן, מה שיותר מאשר מרמז על הצורך לדון ולהרחיב את סט המשמעויות הנדרשות להבנת פרקטיקות השוטטות. זאת ועוד, מודל דינאמיקת המעברים בין שלושת השכבות המובא, מצטרף כשותף שווה זכויות לארסנל של המודלים הטריאלקטיים, מודל שלנגד עיניו המשגה טובה יותר של המרחב ופרקטיקת השוטטות.